

वार्षिक-पाठ्यक्रमः

2024-25

संस्कृत पाठ्यक्रमः (केन्द्रिकम्) 322

कक्षा एकादशी

1. अपठित-अवबोधनम्

रचनात्मक कार्यम्

2. औपचारिक अनौपचारिक पत्रम् / प्रार्थनापत्रम् (मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा पूर्णं पत्रं लेखनीयम्)

3. लघुकथा (शब्दसूचीसाहाय्येन रिक्तस्थानपूर्ति-माध्यमेन)

4. वार्तालापे एकपक्षपूरणम्

अनुप्रयुक्त व्याकरणम्

5. सन्धिः-पाठ्यपुस्तके प्रयुक्तपदानां सन्धिविच्छेदः सन्धिकरणं च

स्वरसन्धिः

> दीर्घः गुणः वृद्धिः

> व्यञ्जनसन्धिः-> श्चुत्वम्, हुत्वम्, जश्त्वम्

विसर्गसन्धिः > सत्वम्, उत्त्वम्,

6. प्रत्ययाः (प्रकृति प्रत्यय संयोजनं वियोजनञ्च)

क्त्वा, ल्यप्, तुमुन्

7. शब्दरूपाणि- विभक्त्यनुसारं वाक्यप्रयोगः

> अजन्ताः-रमा, कवि, पति, मति, नदी, शिशु, धेनु, मधु, वधू, पितृ, मातृ समानान्तरप्रयोगाश्च ।

> हलन्ताः-राजन्, गच्छन्, भवत्, आत्मन्, विद्वस्, वाच् समानान्तरप्रयोगाश्च

8. धातुरूपाणि

अधोलिखितधातूनां पञ्चलकारेषु वाक्येषु प्रयोगः -भू, कृ, पा, स्था, दृश्. अस्, कथ्, भक्ष् घ्रा, कुध्, हन्, श्रु, क्री, ग्रह्

9. कारक उपपदविभक्तिप्रयोगः

10. सामान्य वाच्य परिवर्तनम् (लट् लकारे)

(i) पठितावबोधनम्

प्रथमः पाठः कुशल प्रशासनम्

तृतीयः पाठः सूक्तिसुधा

पञ्चमः पाठः वीरः सर्वदमनः

पष्ठः पाठः शुकशावकोदन्तः

प्रश्नोत्तराणि, भावार्थे रिक्तस्थानपूर्तिः / प्रदत्ते भावार्थत्रये

शुद्धभावार्यचयनम्, अन्वयेषु रिक्तस्थानपूर्तिः,

प्रदत्तवाक्यांशानां सार्थकं संयोजनम्

प्रदत्तपंक्तिषु प्रसंगानुसारं पदानाम् अर्थलेखनम्

(ii) संस्कृत साहित्येतिहासस्य सामान्य परिचयः

संस्कृतभाषायाः उद्भवः विकासश्च

वैदिकसाहित्यम् (वेदाः ब्राह्मण-आरण्यकानि, उपनिषदः वेदाङ्गानि)

रामायणम्, महाभारतम् पुराणानि च

पुनरावृत्तिः

मध्यावधिः परीक्षा

पाठ्यक्रमः 13 सितम्बर 2024 पर्यन्तं पूर्णं कारणीयम्.

अपठित-अवबोधनम्

रचनात्मक कार्यम्

2. औपचारिक अनौपचारिक पत्रम् / प्रार्थनापत्रम् (मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा पूर्णं पत्रं लेखनीयम्)

3. लघुकथा (शब्दसूचीसाहाय्येन रिक्तस्थानपूर्ति-माध्यमेन)

4. वार्तालापे एकपक्षपूरणम्

अनुप्रयुक्त व्याकरणम्

5. सन्धिः-पाठ्यपुस्तके प्रयुक्तपदानां सन्धिविच्छेदः सन्धिकरणं च

स्वरसन्धिः

> यण, अयादिः ।

>व्यञ्जनसन्धिः->अनुस्वारः >परसवर्णः ।

विसर्गसन्धिः > रुत्वम्, लोपः ।

6. प्रत्ययाः (प्रकृति प्रत्यय संयोजनं वियोजनञ्च)

तव्यत्, अनीवर, क्त, क्तवतु ।

7.शब्दरूपाणि- विभक्त्यनुसारं वाक्यप्रयोगः

> सर्वनामानि सर्व, यत्, तत्, किम्, इदम्, (त्रिषु लिङ्गेषु अस्मद् युष्मद्

>संख्यावाचकशब्दाः:एकसंख्यातःपञ्चसंख्यापर्यन्तम् (त्रिषु लिङ्गेषु) ।

8. धातुरूपाणि

आत्मनेपदिनः

पञ्चलकारेषु अधोलिखितधातूनां वाक्येषु प्रयोगः

>लभ, सेव, मुद्, याच्

9. कारक उपपदविभक्तिप्रयोगः

10. सामान्य वाच्य परिवर्तनम् (लट्-लृट्-लकारयोः)

11. अशुद्धि-संशोधनम् (लिङ्ग-वचन-पुरुष-विभक्ति-कालाधारितम्)

'घ' भागः

(i) पठितावबोधनम्

परीक्षायै निर्धारिताः पाठाः

अष्टमः पाठः सङ्गीतानुरागी सुब्रह्मणः

नवमः पाठः वस्त्रविक्रयः

दशमः पाठः यद् भूतहितं तत्सत्यम्

एकादशः पाठः स मे प्रियः

प्रश्नोत्तराणि, भावार्थे रिक्तस्थानपूर्तिः / प्रदत्ते भावार्थत्रये

शुद्धभावार्थचयनम्, अन्वयेषु रिक्तस्थानपूर्तिः,

प्रदत्तवाक्यांशानां सार्थकं संयोजनम्

प्रदत्तपंक्तिषु प्रसंगानुसारं पदानाम् अर्थलेखनम्

(ii) संस्कृत साहित्येतिहासस्य सामान्य परिचयः

*संस्कृतभाषायाः उद्भवः विकासश्च

*वैदिकसाहित्यम् (वेदाः ब्राह्मण-आरण्यकानि, उपनिषदः वेदानि)

*रामायणम्, महाभारतम् पुराणानि च

वार्षिकी परीक्षा

नोट-(*पाठ्यक्रम का यह विभाजन मात्र पढ़ाने के लिए है। वार्षिक परीक्षा में पूरा सिलेबस आएगा।

* विस्तृत जानकारी के लिए सीबीएसई की साइट पर जाकर पाठ्यक्रम देखें।)

सकलपाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः ।

पाठ्यक्रमः 31 जनवरी 2025 पर्यन्त पूर्ण कारणीयम्।